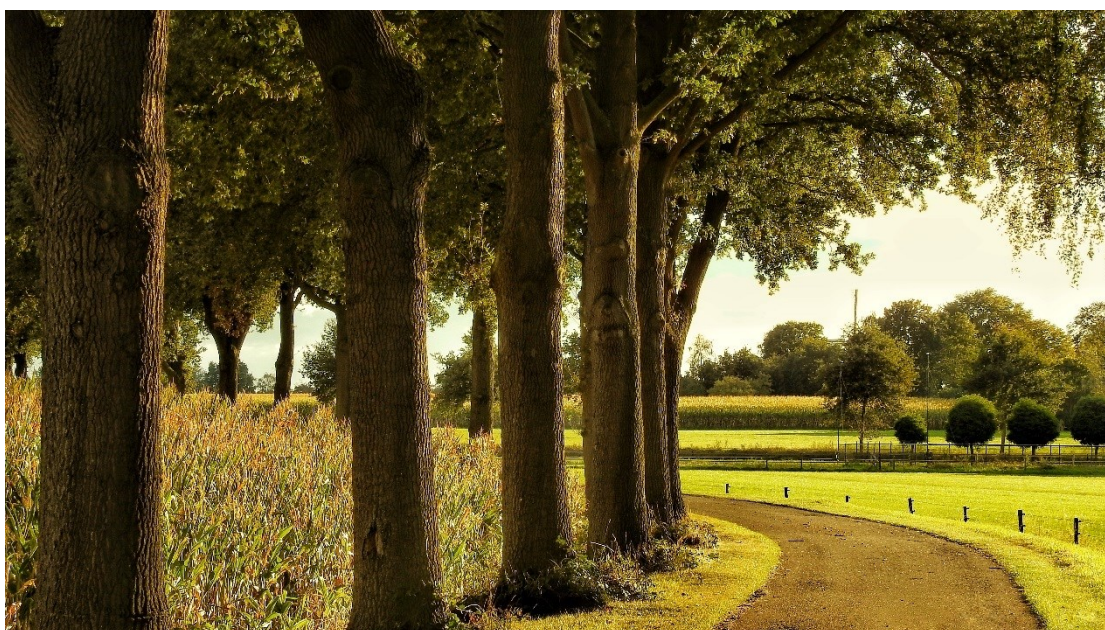

Beleid bescherming houtopstanden en herplant

bij de Bomenverordening 2020

Borculo, 30 september 2020
Versie 1.0
Vastgesteld door college van
burgemeester en wethouders op:

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Bomenbeleid door de jaren heen	3
1.3 Doelstelling	4
1.4 Leeswijzer	4
Hoofdstuk 2: Wanneer is een vergunning nodig?	5
2.1 Inleiding	5
2.2 Vergunningplicht	5
2.3 Weigeringsgronden	8
2.4 Vellen zonder vergunning	12
Hoofdstuk 3: Bijzondere bomenlijsten	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Wat is een bijzondere boom of – groene structuur?	13
3.3 Selectiecriteria	14
3.3.1 Administratieve selectiecriteria	14
3.3.2 Standplaatsgerelateerde selectiecriteria	15
3.4 Inventarisatie en wijzigingen	16
Hoofdstuk 4: Herplant	17
4.1 Inleiding	17
4.2 Herplantplicht	17
4.3 Aan de herplant te verbinden voorwaarden	20
4.4 Melding van de herplant	20
4.5 Herplant na vellen van een houtopstand zonder vergunning	21
Bijlage 1: beoordelingsformulier	22
Bijlage 2: meldingsformulier	23
Bijlage 3: selectieformulier	24

Foto op voorpagina: bomenrij langs de Esweg in Neede, gemaakt door OTGO Photo.

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Inleiding

Berkelland is een groene gemeente, daar zijn we trots op en dat willen we graag zo houden. Goed en duidelijk bomenbeleid helpt daarbij. Dit beleid geeft een nadere toelichting op de regels die in de Bomenverordening zijn opgenomen. Jarenlang hebben wij buiten de bebouwde kom met bijzondere bomenlijsten gewerkt. Dit schaffen we nu af en hiermee zorgen we voor meer duidelijkheid. De definitie van erf of tuin buiten de bebouwde kom leidde in bepaalde gevallen tot verwarring. Door buiten de kom te kiezen voor een algehele vergunningplicht wordt dit voorkomen en is het duidelijk dat hier een vergunningplicht geldt. De basis van dit beleid komt uit het 'Bomenbeleidsplan, 'Bijzondere' bomen in Berkelland'.

Figuur 1: grondgebied van de gemeente Berkelland

1.2 Bomenbeleid door de jaren heen

Het vorige Bomenbeleidsplan uit 2006 (Bomenbeleidsplan 'bijzondere' bomen in Berkelland) wordt ingetrokken en voor het onderdeel Bomenverordening vervangen door dit beleid. Het bomenbeleidsplan uit 2006 is ontstaan uit een project om al het beleid van de 4 voormalige gemeentes Borculo, Eibergen, Neede en Ruurlo samen te voegen en te komen tot een eenduidig beleid voor de nieuwe gemeente Berkelland. Het doel van dat bomenbeleidsplan was de waarde van het landschap te behouden. Hierbij gold als belangrijke voorwaarde de beleving vanaf de openbare ruimte. Het beleid kende een proactief karakter omdat voor het hele grondgebied op erven en tuinen met bijzondere bomenlijsten gewerkt werd. Concreet betekende dit dat inwoners voor het vellen van houtopstanden op erven en tuinen geen omgevingsvergunning voor het kappen nodig hadden als de houtopstand niet op de bijzondere bomenlijst stond.

1.3 Doelstelling

Het doel van dit aangepaste beleid is om uit te leggen en te verduidelijken wanneer een omgevingsvergunning voor het vellen van een houtopstand nodig is en vervolgens hoe wij een dergelijke aanvraag toetsen en beoordelen. Daarnaast leggen wij uit wanneer een houtopstand in aanmerking komt voor plaatsing op de bijzondere bomenlijst. Ook gaan wij in op de herplant en geven we antwoord op de vraag wanneer wij een herplant opleggen en hoe de herplant berekend wordt. Doelgroepen voor dit beleid zijn zowel de medewerkers van de gemeente Berkelland als de inwoners en bedrijven die een omgevingsvergunning voor het kappen aan willen vragen of vragen hebben over de plaatsing van een boom op de bijzondere bomenlijst of een omgevingsvergunning.

1.4 Leeswijzer

We beginnen dit beleid met het antwoord op de vraag 'wanneer geldt een vergunningplicht'. Artikel 3 van de Bomenverordening 2020 is het belangrijkste artikel. Daarin staat voor welke houtopstanden een vergunning aangevraagd moet worden. Kort gezegd geldt de vergunningplicht voor alle gemeentelijke houtopstanden, alle houtopstanden buiten de bebouwde kom en daarnaast binnen de kom voor houtopstanden die op de bijzondere bomenlijst staan.

Naast de vergunningplicht is het ook van belang om vast te leggen wanneer een boom op de bijzondere bomenlijst wordt opgenomen. Dat is uitgelegd in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 leggen we het systeem van de herplant uit, waarbij we ook specifiek ingaan op herplant bij het vellen¹ van houtopstanden zonder noodzakelijke vergunning (illegale kap).

Figuur 2: Oude Deldenseweg ter hoogte van de Buurserbeek in Neede (gemaakt door: OTGO Photo)

¹ Vellen: rooien, met inbegrip van verplanten, kappen, het snoeien van de kroon of het wortelgestel, met inbegrip van kandelaberen, het verrichten van handelingen, zowel boven- als ondergronds, die de dood of ernstige beschadiging of ernstige ontsiering van de houtopstand ten gevolge kunnen hebben.

Hoofdstuk 2: Wanneer is een vergunning nodig?

2.1 Inleiding

Een belangrijk onderdeel van het bomenbeleid is de vergunningplicht. In dit hoofdstuk wordt uitgelegd wanneer deze vergunningplicht geldt.

Vanaf 2006 tot op heden hanteren we een systeem met bomenlijsten. We kennen bomenlijsten voor de kernen en het buitengebied op erven en tuinen en voor gemeentelijke bomen. Dit betekent dat voor het vellen van houtopstanden op erven en tuinen geen vergunning nodig was/is als deze boom niet op de bijzondere bomenlijst stond. Bij een evaluatie in 2019 is gebleken dat met name het hanteren van de bomenlijsten in het buitengebied tot discussies leidt. Buiten de bebouwde kom is er vaak geen duidelijke grens tussen de tuin of het erf en het landschap. Binnen de bebouwde kom komt deze onduidelijkheid niet voor. In de Bomenverordening 2020 is daarom opgenomen dat de bomenlijsten binnen de kernen gehandhaafd blijven en buiten de bebouwde kom afgeschaft worden.

2.2 Vergunningplicht

In artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder g van de Wet algemene bepalingen (Wabo) is opgenomen dat voor het vellen of doen vellen van een houtopstand een vergunningplicht geldt als dit in een gemeentelijke verordening is opgenomen. Wij hebben dit opgenomen in artikel 3 van de Bomenverordening 2020.

Dit artikel luidt als volgt:

1. Het is verboden zonder vergunning van het bevoegd gezag² een houtopstand te vellen of te doen vellen.
2. Het eerste lid geldt niet voor het vellen of doen vellen van een houtopstand die binnen de bebouwde kom staat en niet voorkomt op een lijst, bedoeld in artikel 2, eerste lid.
3. Het eerste lid geldt ook niet voor het vellen of doen vellen van een houtopstand als de burgemeester toestemming heeft verleend voor het vellen van een houtopstand als bedoeld in artikel 4.
4. Het eerste lid geldt ook niet voor houtopstanden buiten de bebouwde kom indien het betreft:
 - a. naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
 - b. kweekgoed;
 - c. uit populieren of wilgen bestaande:
 - i. wegbeplantingen,
 - ii. beplantingen langs waterwegen, of
 - iii. éénrijige beplantingen langs landbouwgronden,tenzij deze zijn geknot;
 - d. het dunnen van een houtopstand;
 - e. uit populieren, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
 - i. tenminste eens per 10 jaar worden geoogst,
 - ii. bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die

² Het college van burgemeester en wethouders.

niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en

iii. zijn aangelegd na 1 januari 2013.

5. Het eerste lid geldt tevens niet voor:
 - a. houtopstanden die moet worden geveld krachtens de Plantenziektewet of krachtens een aanschrijving of last van het bevoegd gezag,
 - b. het periodiek afzetten van hakhout dat reeds eerder is afgezet, dit ter uitvoering van het reguliere onderhoud indien eerder een omgevingsvergunning voor is afgegeven en waarbij het afzetten maximaal één keer per vijf jaren wordt uitgevoerd,
 - c. het uitvoeren van dunning, of
 - d. het periodiek knotten of kandelabereren als cultuurmaatregel bij daarvoor geschikte boomsoorten.
6. Het is verboden zonder vergunning van het bevoegd gezag een houtopstand te vellen of te doen vellen die op grond van lid 10 (herplant) is geplant, ook als deze nog niet de omvang heeft bereikt als bedoeld in artikel 1, eerste lid, aanhef en onder g van deze verordening.
7. De vergunning kan worden geweigerd indien het belang van verlening niet opweegt tegen één of meer van de volgende waarden van behoud van de houtopstand:
 - a. natuur- en milieuwaarden;
 - b. landschappelijke waarden;
 - c. cultuurhistorische waarden;
 - d. waarden van stads- en dorpschoon;
 - e. waarden van recreatie en leefbaarheid.
8. In beginsel wordt geen vergunning verleend indien:
 - a. de houtopstand is aangelegd op basis van artikel 6 en 7,
 - b. de houtopstand is aangelegd met (overheids)subsidie, of
 - c. de houtopstand is aangelegd op basis van een voorwaarde verbonden aan een afwijking van het bestemmingsplan.
9. Een vergunning wordt niet geweigerd indien deze wordt aangevraagd om te voldoen aan een verplichting ingevolge artikel 5:42 van het Burgerlijk Wetboek.
10. Het bevoegd gezag kan een herplantplicht opleggen onder nader te stellen voorwaarden.

Wanneer is een vergunning nodig?

In artikel 1, aanhef en onder g, van de Bomenverordening 2020 is opgenomen wat onder een boom wordt verstaan. Een boom is: *“een houtachtig, overblijvend gewas, zowel vitaal als afgestorven, met een dwarsdoorsnede van de stam van minimaal 10 centimeter op 1,3 meter hoogte. In geval van meerstammigheid geldt de dwarsdoorsnede van de dikste stam”*. Dit betekent dat als de bomen op 1,3 meter hoogte een dwarsdoorsnede van 10 centimeter hebben een vergunningplicht geldt. Uit het eerste lid van artikel 3 volgt dat voor alle bomen in onze gemeente een vergunningplicht geldt. In de volgende leden zijn hier uitzonderingen op gemaakt.

Bomen binnen de bebouwde kom

De eerste uitzondering geldt voor houtopstanden binnen de bebouwde kom die niet voorkomen op de bijzondere bomenlijst. Met andere woorden, de houtopstanden op de bijzondere bomenlijst mogen niet vergunningvrij geveld worden. Alle andere houtopstanden binnen de bebouwde kom (die dus niet op de bijzondere bomenlijst staan) mogen wel vergunningvrij geveld worden. De bijzondere bomen staan op een lijst en deze bomen zijn ook op een (digitale) kaart voor iedereen raadpleegbaar. Dit zorgt voor duidelijkheid. Door het samenstellen van een lijst wordt in principe een voorselectie gemaakt. Opname op deze lijst houdt dus niet in dat een omgevingsvergunning voor het

kappen van een bewuste houtopstand altijd wordt geweigerd. Wanneer de motivering van de aanvrager zodanig is dat een aanvraag om een vergunning kan worden gehonoreerd wordt door de groenadviseur geadviseerd deze te verlenen.

Figuur 3: Markveldsedijk Noordijk (gemaakt door: OTGO Photo)

Bomen buiten de bebouwde kom

Buiten de bebouwde kom³ moet voor alle bomen een vergunning aangevraagd worden. Dit is een wijziging van de Bomenverordening 2019. Hier is voor gekozen om discussies over de ligging van erven en tuinen in het buitengebied te voorkomen. Met deze regeling zorgen we daarom ook in het buitengebied voor duidelijkheid. De kaarten zijn een bijlage bij de Bomenverordening 2020. De grenzen zijn niet altijd gelijk aan de grens van de bebouwde kom volgens de Wegenverkeerswet.

Herplantplicht

In lid 6 is toegevoegd dat bomen die zijn geplant vanwege een opgelegde herplant altijd vergunningplichtig zijn, ook als zij nog geen 10 cm doorsnede hebben bereikt op 1,30 m hoogte. Kortom, het vellen van een door ons opgelegde herplant is altijd omgevingsvergunningplichtig.

Overige uitzonderingen

De overige uitzonderingen zijn overgenomen uit het vorige beleid en de Bomenverordening uit 2019. Dit is het geval als de burgemeester al toestemming tot noodkap heeft verleend (lid 3). De uitzonderingen uit lid 4 komen uit de Wet natuurbescherming. De laatste uitzonderingen (lid 5) hebben betrekking op de Plantenziektewet of een aanschrijving of last van het bevoegd gezag, het periodiek afzetten van hakhout dat reeds eerder is afgezet, het uitvoeren van dunning en het periodiek knotten of kandelabereren als cultuurmaatregel bij daarvoor geschikte boomsoorten. Ook in deze gevallen is geen omgevingsvergunning voor het vellen van de houtopstand nodig.

³ De grens van de bebouwde kom is vastgesteld door de gemeenteraad op grond van artikel 4.1, onder a, van de Wet natuurbescherming.

2.3 Weigeringsgronden

Als voor een houtopstand een vergunningplicht geldt, dan kan deze vergunning alleen geweigerd worden op de gronden die genoemd staan in de verordening zelf. Dit bepaalt artikel 2.18 van de Wabo. De weigeringsgronden zijn opgenomen in artikel 3, zevende lid:

“De vergunning kan worden geweigerd indien het belang van verlening niet opweegt tegen één of meer van de volgende waarden van behoud van de houtopstand:

- a. natuur- en milieuwaarden;*
- b. landschappelijke waarden;*
- c. cultuurhistorische waarden;*
- d. waarden van stads- en dorpschoon;*
- e. waarden van recreatie en leefbaarheid.”*

Bij iedere aanvraag moeten wij een belangenafweging maken. Door de koppeling van de weigeringsgronden aan de waarderingscriteria wordt deze belangenafweging inzichtelijk. Aan de ene kant de belangen die worden aangevoerd voor het vellen van de houtopstand aan de andere kant de bovengenoemde waarden van de houtopstand. Deze waarden maken wij inzichtelijk door de houtopstand te waarderen volgens een beoordelingsformulier. In het beoordelingsformulier wordt ook de reden van de aanvraag opgenomen.

Figuur 4: eik langs de Hengeloseweg in Ruurlo

Het eerste deel van het beoordelingsformulier wordt ingevuld door de vergunningverlener, het tweede deel door de groenadviseur en geldt als advies aan de vergunningverlener. Dit beoordelingsformulier is door ons vastgesteld en is een bijlage bij dit beleid.

Beoordelingsformulier

Een belangenafweging is niet altijd makkelijk te maken, zeker omdat vaak sprake is van tegengestelde belangen. Denk bijvoorbeeld aan het belang van het behoud van waardevolle bomen tegenover wegbermen waar bomen dicht op de weg staan en overlast door opdrukken wortels van bomen in een stoep. Om deze belangenafweging iedere keer opnieuw goed te kunnen maken en om de belangenafweging inzichtelijk te maken voor iedereen, maken wij gebruik van het beoordelingsformulier. De bomen worden gewaardeerd en hier komt een score uit. Een houtopstand kan maximaal 14 punten scoren. Bij een score van 0, 1, of 2 punten is het advies om de vergunning te verlenen. Bij 3 punten is het advies om de vergunning te verlenen met een overweging tot het opleggen van een herplant. De overweging om een herplant op te leggen moet daarbij gemotiveerd worden. Bij meer punten is sprake van een bijzondere boom en moet weigering overwogen worden. Indien de vergunning in een dergelijk geval toch wordt verleend gaan wij in praktisch alle gevallen over tot het opleggen van een herplant om zo het ruimtelijke gemis van de houtopstand te compenseren. Hoe wij de herplant bepalen leggen we uit in hoofdstuk 4.

De weigeringsgronden zijn maatschappelijke waarden die aan bomen worden toegekend. Om deze meetbaar te maken, wordt gewerkt met selectiecriteria en meetbare waarden.

Deze meetbare waarden zijn:

- 6.1 Plaats in de ruimtelijke structuur;
- 6.2 Boomvorm in relatie tot leeftijd en omvang;
- 6.3 Vitaliteit;
- 6.4 Zichtbaarheid;
- 6.5 Cultuurhistorisch;
- 6.6 Beeld- en sfeerbepalend;
- 6.7 Boomkundig bijzonder;
- 6.8 Bijzondere groei- of snoeivorm.

Deze waarderingscriteria kunnen direct gekoppeld worden aan de weigeringsgronden.

Op basis van deze score wordt inzichtelijk gemaakt op welke maatschappelijke waarden een houtopstand het hoogste scoort.

Dit wordt volgens onderstaand schema bepaald.:

- a. natuur- en milieuwaarden (= score 6.2 + 6.3 + 6.6);
- b. landschappelijke waarden (= score 6.1 + 6.2 + 6.3 + 6.4 + 6.5 + 6.7 + 6.8);
- c. cultuurhistorische waarden (= score 6.5);
- d. waarden van stads- en dorpsschoon (= score 6.1 + 6.2 + 6.3 + 6.4 + 6.5 + 6.7 + 6.8)
- e. waarden van recreatie en leefbaarheid (= score 6.2 + 6.3 + 6.4 + 6.5 + 6.7).

Hieronder gaan wij verder in op de onderwerpen uit het beoordelingsformulier en leggen we de scoremethodiek uit. De hieronder benoemde onderdelen worden op het beoordelingsformulier voorzien van een toelichting.

Waarde 6.1. Plaats in de ruimtelijke structuur:

Allereerst bekijken en beoordelen wij de houtopstand aan de hand van de plaats van de houtopstand in de ruimtelijke structuur. Bomen langs hoofdstructuren (binnen de bebouwde kom vaak de doorgaande ontsluitingswegen) en die daar onderdeel van uitmaken vertegenwoordigen een grotere waarde dan bomen die enkel ondersteunend zijn aan de hoofdstructuur. Buiten de bebouwde kom kan een bomenrij of een bos een op zichzelf staande (groene) hoofdstructuur zijn en/of daar onderdeel van uitmaken, dit is ook afhankelijk van het landschapstype. Denk bijvoorbeeld aan een bosje in het kampenlandschap. Staat de boom verder van de hoofdstructuur of maakt hij niet direct onderdeel uit van een hoofdstructuur dan kan hij nog wel ondersteunend zijn aan de hoofdstructuur. Denk bijvoorbeeld aan solitaire bomen in een weiland of akker. Bomen die niet van toegevoegde waarde zijn aan een hoofdstructuur scoren op dit onderdeel geen punten.

Figuur 5: solitaire boom op een akker langs de Beukenbosweg in Neede (gemaakt door: OTGO Photo)

Waarde 6.2. Boomvorm in relatie tot leeftijd en omvang:

Als de houtopstand op de monumentale bomenlijst van de (landelijke) Bomenstichting staat scoort de houtopstand hier 2 punten. Houtopstanden die wij als uitzonderlijk beoordelen scoren 1 punt. Dit is bijvoorbeeld het geval als een houtopstand potentieel wel op de landelijke monumentale bomenlijst zou horen of in ieder geval een houtopstand is die wel op de monumentale bomenlijst had moeten staan. Wij vinden het belangrijk dat een houtopstand, die gelet op de voorgaande uitleg uitzonderlijk is, hier wel een punt scoort. Houtopstanden die niet monumentaal of uitzonderlijk zijn scoren hier geen punten.

Waarde 6.3. Vitaliteit:

Bij een houtopstand met een levensverwachting minder dan 5 jaar trekken we 2 punten van de score af. Bij het zien van aanwijzingen voor zichtbare aftakeling 1 punt. Als sprake is van een gezonde houtopstand trekken we geen punten af.

Waarde 6.4. Zichtbaarheid:

Vanaf de meest optimale plaats in de openbare ruimte beoordelen we hoe goed de houtopstand zichtbaar is. Bij een zichtbaarheid van meer dan 50% scoort de houtopstand 2 punten. Is de houtopstand voor meer dan 10% zichtbaar maar minder dan 50% vanaf de meest optimale plaats in de openbare ruimte? Dan scoort hij op dit onderdeel 1 punt. Bij minder dan 10% zichtbaarheid scoort de houtopstand 0 punten.

Waarde 6.5. Cultuurhistorisch:

Hier is sprake van als houtopstanden een historische binding hebben met hun standplaats of verwijzen naar een historische functie. Deze zijn zowel medebepalend voor de karakteristiek van het stedelijk gebied als karakteristiek voor het landschapsbeeld. Hierbij valt te denken aan: dorps- of stadsbeplantingen, zoals lanen en bomen op pleinen, markeringsbomen, als eiken op perceelsgrenzen en erfbeplanting zoals leilinden en fruitbomen. Maar ook houtsingels, houtwallen of bosjes met een historische functie. Wij beoordelen of de houtopstand wel of niet een op zichzelf staand cultuurhistorisch element is (2 punten) of onderdeel is van een cultuurhistorisch element in de eerste plaats aan de hand van de (militaire) topografische kaart uit 1900 op topotijdreis.nl.

Figuur 6: Rotmansdiekske in Geesteren (gemaakt door: OTGO Photo)

Waarde 6.6. Beeld- en sfeerbepalend:

Bij dit onderdeel moet sprake zijn een vanzelfsprekende relatie tussen de houtopstand en de omgeving. Dit type houtopstanden is bepalend voor het (straat)beeld. Voor de omwonenden is het een duidelijk vertrouwde omgeving waarin de houtopstand een oriëntatiepunt vormt, het gevoel van thuis. Als verwijdering als een direct gemis in het stad- of dorpsbeeld wordt ervaren dan scoort de houtopstand 2 punten. Is de verwijdering van enige invloed op het ruimtelijke beeld dan scoort de houtopstand 1 punt. Als de verwijdering geen invloed heeft op het ruimtelijke beeld scoort de houtopstand geen punten op dit onderdeel.

Figuur 7: Lijnvormig element, Neede Visschemorsdijk (gemaakt door: OTGO Photo)

Waarde 6.7. Boomkundig bijzonder:

Is sprake van een bijzondere, zeldzame soort dan scoort de houtopstand 2 punten. Komt de soort weinig voor in de gemeente Berkelland dan scoort de houtopstand 1 punt. Als het een algemene soort betreft dan scoort de houtopstand op dit onderdeel geen punten.

Waarde 6.8. Bijzondere groei- of snoeivorm:

Houtopstanden waaraan extra zorg is besteed bijvoorbeeld hakhoutstoven, gekandalaberde, geknotte en geleide bomen, maar ook bomen met een spontaan afwijkende groeiwijze of hoogstam fruitbomen hebben een bijzondere groei- of snoeivorm. Is de vorm uitzonderlijk dan scoort de houtopstand 2 punten. Was de vorm uitzonderlijk maar is hij nu niet (meer) volmaakt dan scoort de houtopstand hier 1 punt. Is de vorm niet bijzonder dan scoort de houtopstand onder 6.8 geen punten.

Alle punten in het beoordelingsformulier worden bij elkaar opgeteld. Hoe hoger de score, hoe belangrijker de argumenten moeten zijn die pleiten voor het vellen van de houtopstand.

2.4 Vellen zonder vergunning

Het komt (helaas) ook voor dat houtopstanden zonder benodigde omgevingsvergunning geveld zijn. Hier treden wij tegen op. Wij hebben een groen handhavingsteam dat illegale kap opspoort en reageert op meldingen van inwoners. Na constatering van kap zonder vergunning gaan wij als eerste na of wij een omgevingsvergunning hadden verleend indien deze was aangevraagd. Beoordeling gebeurt, net als bij een aanvraag, conform het beoordelingsformulier. Wij leggen in praktisch alle gevallen een herplant op om het ruimtelijke gemis van de illegaal geveld bomen te compenseren. Lees hierover ook in hoofdstuk 4.5.

Figuur 8: Zicht op de Korenmolen in Neede vanaf de Hontjerweg (foto: OTGO Photo)

Hoofdstuk 3: Bijzondere bomenlijsten

3.1 Inleiding

Op basis van de functies en waarden van een boom of houtopstand kunnen we vaststellen of de boom of houtopstand bijzonder is. We beoordelen de boom op een aantal vaste punten, de selectiecriteria. In dit hoofdstuk worden deze selectiecriteria uitgewerkt en uitgelegd. Door het samenstellen van een lijst is door ons een voorselectie gemaakt. Wij laten zien welke houtopstanden binnen de bebouwde kom we bijzonder vinden en willen behouden. Houtopstanden die binnen de bebouwde kom op een erf of in een tuin staan en niet op de bijzondere bomenlijst mogen vergunningvrij geveld worden.

3.2 Wat is een bijzondere boom of – groene structuur?

Wanneer vertegenwoordigt een houtopstand een dusdanige waarde dat behoud hiervan gewenst is? Oftewel, wanneer is te spreken van iets bijzonders, een 'bijzondere' boom of -groene structuur⁴? Om deze vraag te beantwoorden moet duidelijk zijn wat er met een 'bijzondere' boom of –groene structuur wordt bedoeld. Hierbij moeten zowel publieke als private houtopstanden als gelijk worden beschouwd.

'Bijzondere' bomen:

Deze zijn te herkennen als één of meerdere afzonderlijk te beoordelen bomen welke als punt onderdeel uitmaken van een groter verband. Aan deze bomen is, door de relatie met hun standplaats, een bepaalde waarde toe te kennen. Hierbij moet gedacht worden aan, solitaire bomen, entreebeplanting en groepjes bomen.

'Bijzondere' groene structuren kennen we in drie verschillende vormen.

1. Als lijnvormige beplantingen welke langs historische- en tegenwoordige gebiedsontsluitingswegen staan. Hiertoe zijn zowel laan-, éénrijige- en verspreid staande beplantingen te rekenen;
2. Als groene zones welke een scheiding vormen tussen gebieden. Dit kan zijn tussen stad en landschap maar ook binnen bebouwd gebied tussen twee wezenlijk verschillende vlakken;
3. Als zelfstandige, openbaar toegankelijke ruimten met een overwegend groen karakter. Hiertoe zijn onder meer begraafplaatsen en parken te rekenen.

Vervolgens moet worden bepaald welke opstanden als bijzonder voor de gemeente Berkelland zijn aan te merken. Hiervoor hebben wij selectiecriteria opgesteld die duidelijk en objectief zijn en aansluiten op de gemeentelijke wens en visie.

⁴ **Groene structuur:** groene structuren zijn uit één of meerdere beplantingstypen samengestelde lijn of vlakvormige beplantingselementen in het landschap of een kern waarvan boomvormers doorgaans de ruggengraat uit maken.

3.3 Selectiecriteria

De 8 selectiecriteria zijn overgenomen uit het Bomenbeleidsplan van 2006. Met deze selectiecriteria beschermen we de 'bijzondere' houtopstanden. Voor het bepalen van de boomwaarden zijn de volgende uitgangspunten richtinggevend geweest:

1. De waardering moet duidelijk, objectief en op basis van onderzoek en beleid zijn te onderbouwen;
2. De waardering moet aansluiten op de wens en visie van de gemeente Berkelland om zich te profileren als een karakteristieke groene gemeente welke met respect voor het verleden bouwt aan het heden en de toekomst;
3. In de waardering moeten de identiteit van het gebied, de duurzaamheid van de standplaats en kwaliteit van de opstand worden meegewogen;

De selectiecriteria zijn verdeeld in twee hoofdgroepen. De houtopstanden die vanuit archiefonderzoek als bijzonder zijn aan te merken en houtopstanden die door hun voorkomen of relatie met de standplaats als bijzonder zijn aan te merken.

3.3.1 Administratieve selectiecriteria

De selectiecriteria 1 t/m 4 hebben in principe betrekking op houtopstanden die al als 'bijzonder' zijn gewaardeerd. Deze waardering is aan de hand van archiefonderzoek vast te stellen. Met het oog op duurzame kwaliteit is als randvoorwaarde voor opname in de lijst gesteld dat de houtopstand vitaal moet zijn. Dit houdt in dat de houtopstand een levensverwachting moet hebben van meer dan 5 jaar. De selectiecriteria 1 t/m 4 zijn:

1. **Geweigerde bomen:**
Hiervoor hebben wij dat de houtopstand een dusdanige waarde vertegenwoordigt dat een aanvraag omgevingsvergunning voor het kappen werd geweigerd.
2. **Vanuit herplantplicht:**
deze verplichting vloeit voort uit de wens het verlies van een als bijzonder gekenmerkte houtopstand te compenseren.
3. **Herdenkings- of geschonken boom:**
hiermee worden die houtopstanden bedoeld welke officieel, dus aantoonbaar, naar aanleiding of ter gelegenheid van een gebeurtenis namens één van de bestuurders van de voormalige gemeenten of de gemeente Berkelland zijn ontvangen of geplant.

Figuur 9: herdenkingsbord bij een geschonken boom

4. **Monumentaal:**
hiermee worden die houtopstanden bedoeld welke zijn geregistreerd in de landelijke lijst van monumentale bomen welke wordt beheerd door de Bomenstichting. Voor registratie van houtopstanden op deze lijst is altijd toestemming door de eigenaar gegeven.

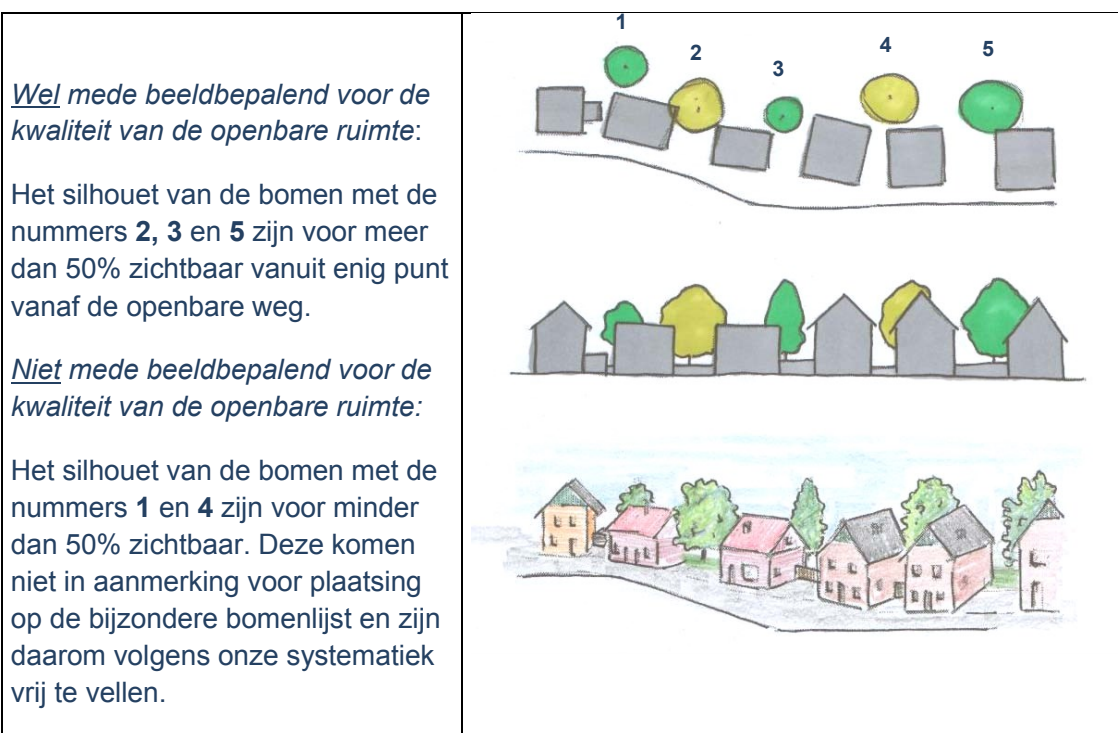

Figuur 10: Kroezeboom in Ruurlo (Bron: bomenstichting.nl)

3.3.2 Standplaatsgerelateerde selectiecriteria

Voor de criteria 5 t/m 8 geldt als randvoorwaarde dat een dergelijke houtopstand pas voor de opname als 'bijzonder' in aanmerking komt wanneer:

- De minimale stamdoorsnede 10 cm is op 1.30 meter hoogte boven maaiveld;
- Ingeval van solitaire bomen de houtopstand in die fase van onderhoud is dat de minimale kroonhoogte, welke in relatie tot de standplaats gewenst is, is behaald;
- De houtopstand voor meer dan 50% van de kroon⁵ waarneembaar is vanuit de meest optimale standplaats in de openbare ruimte. Dan is er te spreken van "street impact", de opstand maakt dan deel uit van de openbare ruimte. Ter verduidelijking is onderstaande figuur ingevoegd.

Figuur 11: verduidelijking van het begrip medebepalend "street impact" voor de kwaliteit openbare ruimte.

⁵ **Kroon:** Het vertakte gedeelte van de boom welke bepalend is voor de uiterlijke verschijningsvorm.

De selectiecriteria 5 t/m 8 zijn:

5. **Cultuurhistorisch waardevol:** dit zijn houtopstanden die een historische binding hebben met hun standplaats of verwijzen naar een historische functie. Deze zijn met name medebepalend voor de karakteristiek van het stedelijk gebied. Hierbij is te denken aan: dorps- of stadsbeplantingen, zoals lanen en bomen op pleinen, markeringsbomen, als eiken op perceelsgrenzen en erfbeplanting zoals leilinden en fruitbomen.
6. **Beeld- en sfeerbepalend:**
er moet in dit geval sprake zijn van een vanzelfsprekende relatie tussen de houtopstand en de omgeving. Dit type houtopstanden is bepalend voor het straatbeeld. Voor de omwonenden is het een duidelijk vertrouwd omgeving waarin de opstand een oriëntatiepunt vormt, het gevoel van thuis. Verwijdering zal als een direct gemis in het stad- of dorpsbeeld worden ervaren.
7. **Dendrologisch⁶ interessant:** deze houtopstanden zijn bijzonder vanwege zeldzaamheid van de soort en of variëteit in de openbare ruimte. Hierbij moet gedacht worden aan exoten, cultuurvariëteiten of rassen. Door deze in de selectiecriteria mee te nemen is voor de toekomst een gevarieerder bomenbestand en daarmee attractiever beeld van de openbare ruimte te verkrijgen. De bomenlijst komt hierdoor op een hoger niveau.
8. **Bijzondere groei- of snoeivorm:**
hierbij moet worden gedacht aan houtopstanden waaraan extra zorg is besteed bijvoorbeeld gekandalaberde, geknotte en geleide bomen maar ook bomen met een spontaan afwijkende groeiwijze of hoogstam fruitbomen zijn hiertoe te rekenen. Dit soort bomen heeft door aangepast beheer een bepaalde functie kunnen vervullen welke verwijst naar de vroegere waarde.

3.4 Inventarisatie en wijzigingen

De bijzondere bomenlijst is een dynamische lijst. We streven naar een actuele lijst waarbij we een goed beheer voeren. We voeren periodiek de inventarisatie voor selectie van houtopstanden voor op de bijzondere bomenlijst uit aan de hand van het bijgevoegde selectieformulier. Op dit formulier zijn de voornoemde criteria opgenomen en wordt aan de hand van het systeem bepaald of de houtopstand voor plaatsing op de lijst in aanmerking komt of niet. Het formulier gaat met een advies naar ons, het college van burgemeester en wethouders (het bevoegd gezag). Het bevoegd gezag bepaalt uiteindelijk of de houtopstand op de bijzondere bomenlijst wordt geplaatst. Of hiervan af wordt gehaald. Als houtopstanden op de lijst worden geplaatst of hier vanaf worden gehaald is dit een besluit waartegen een belanghebbende bezwaar kan maken. Dit staat ook in het besluit zelf. Het besluit wordt aan de eigenaar toegezonden en bekendgemaakt, bijvoorbeeld in een huis-aan-huis blad (Berkelbericht).

⁶ **Dendrologie:** Wetenschap welke zich bezighoudt met de leer van de houtgewassen, boomkunde.

Hoofdstuk 4: Herplant

4.1 Inleiding

Als een houtopstand, al dan niet zonder vergunning wordt geveld, willen we het verlies compenseren. De herplant geldt als herstel van de landschappelijke waarden. De groene gemeente die we zijn willen we immers ook blijven. Alleen bij houtopstanden die 0, 1, of 2 punten scoren in het beoordelingsformulier leggen we in ieder geval geen herplantverplichting op. Bij bomen die meer punten scoren wordt een herplant overwogen en wordt dit gemotiveerd in het besluit. Dit is maatwerk.

4.2 Herplantplicht

Voor het in stand houden van een kwalitatief goed bomenbestand is het belangrijk om goede uitgangspunten voor de herplant vast te stellen. Het opleggen van een herplant nadat een houtopstand (al dan niet met omgevingsvergunning) is verwijderd heeft als doel het herstel van de landschappelijke waarden van het gebied. Wij sluiten daarbij zoveel mogelijk aan bij de feitelijke situatie die voorheen bestond. De inhoud van de herplant bepalen wij aan de hand van uitgangspunten voor herplant. In het Bomenbeleidsplan uit 2006 zijn deze al opgenomen. Gezien dat beeldbepalendheid voor de beleving van een houtopstand het meest bepalende criterium is, is de impact van de houtopstand op haar omgeving hierbij bepalend. Het voorschrijven van een enkele boom met een minimale maat als herplant voor het vellen van een volwassen boom voldoet niet aan dit uitgangspunt. De jonge boom heeft tijd nodig om ook maar enigszins dezelfde invloed uit te oefenen op zijn omgeving als de verdwenen waarde. Dit duurt vaak tientallen jaren. Wij kiezen daarom voor een berekening aan de hand van de impact van de houtopstand op de omgeving (de landschappelijke waarde).

De reden, ruimte en het gebruik van de plaats waar de te verwijderen houtopstand staat is in belangrijke mate bepalend voor vaststelling van de herplantplicht. Uitgangspunt hierbij is dat herplant alleen wordt opgelegd als het vanuit het ruimtelijk beeld in of nabij de locatie gewenst is en ook binnen hetzelfde gezichtsveld mogelijk is. Hieronder is in tabelvorm de rekenmodule weergegeven met daaronder een toelichting.

Solitaire bomen	Grootte bepaling	Uitgangspunten herplant
Solitaire boom.	Inhoud bepalen in m ³ door gemiddelde kroonprojectie × gemiddelde hoogte ($3,14 \times R^2 \times m$).	In geval instandhouding van het ruimtelijk beeld wenselijk is als uitgangspunt hanteren 1 boom met de maat 10-12 per 50m ³ .
		In geval van compensatie door aanleg singel als uitgangspunt hanteren de m ³ inhoud aanplanten als oppervlakte m ² . Reden hiervoor kan de cultuurhistorie van die plek zijn.

Aangezien een solitaire boom vaak door zijn vorm (habitus) van bijzondere invloed is op het ruimtelijke beeld is er voor gekozen de inhoud van de kroon in kubieke meters m^3 (met daarbij de gemiddelde kroonprojectie, voor hoeveel procent de kroon gevuld is) als uitgangspunt te hanteren. De ervaring heeft geleerd dat het opleggen van een herplantplicht van één enkele boom de verloren waarde zelfs na tientallen jaren niet kan evenaren. Hiervoor zijn verschillende redenen te geven. Onvoldoende kwaliteit van het uitgangsmateriaal, een matige verzorging hiervan en het toezicht hierop zijn als belangrijkste te noemen. Door een bepaald aantal m^3 gelijk te stellen aan één te herplanten boom is het mogelijk voor één te vellen boom meerdere bomen te laten herplanten. Voordeel hiervan is dat zelfs na een relatief korte tijd de gezamenlijke 'jonge' kronen van invloed kunnen zijn op het ruimtelijk beeld en daarmee het ruimtelijke gemis kunnen herstellen. Daarnaast is er betere kans op het gewenste eindresultaat. Dit eindresultaat beschrijven wij in het besluit. In de loop der jaren is namelijk het aantal aangeplante bomen in overleg (en na verlening van de benodigde omgevingsvergunning) uit te dunnen waardoor uiteindelijk de beeldbepalende toekomstboom over blijft.

Figuur 12: principeschets: van aanplant jonge bomen door dunning tot beeldbepalende solitaire boom

In het veld is aan de hand van een paar voorbeeldsituaties $50 m^3$ kroonmassa gelijkgesteld aan 1 te herplanten jonge laanboom.

Er zijn gevallen te bedenken dat herplant in de vorm van een singelbeplanting vanuit landschappelijk oogpunt meer wenselijk en passend is dan aanplant van één of meerdere solitaire bomen. Bijvoorbeeld als de te vellen houtopstand een restant is van een vroegere singel. In dit geval is als uitgangspunt gesteld dat de gehele kroonmassa in m^3 gelijk staat aan de oppervlakte (m^2) nieuw aan te planten singel. De redenering hiervoor is als volgt. Stel dat er voor een boom met een krooninhoud van $100 m^3$ een singel moet worden aangeplant dan zou gestreefd moeten worden naar dezelfde inhoud qua bladmassa. Aangezien plantgoed voor singelaanleg een gemiddelde lengte heeft van 1 meter is simpel te stellen dat $100 m^2$ nieuwe aanplant een inhoud heeft van $100 m^3$. Na verloop van jaren zal er op maaiveldniveau van alles verdwijnen waardoor de oppervlakte van de singel zal slinken. In de hoogte neemt hij daarentegen toe waardoor de m^3 nagenoeg gelijk zullen blijven. Als deze afname van oppervlakte jaren doorzet en de overblijvende opstand blijft groeien is de kans groot dat er na vele jaren weer een enkele solitaire boom overblijft. Figuur 13 geeft schetsmatig dit proces weer.

Figuur 13: voorbeeld van ontwikkeling landschappelijke singel

Binnen de bebouwde kom is vooral ruimte een probleem. Wanneer uit een beoordeling blijkt dat een solitaire boom op voorwaarde van herplantplicht kan worden geveld zal de te verwijderen boom van enige invloed moeten zijn op zijn omgeving. Na de beoordeling en berekening van de impact besluiten wij welke herplant opgelegd wordt en houden hierbij rekening met de beschikbare ruimte.

Houtopstanden	Grootte bepaling	Uitgangspunten herplant
Houtopstand waarop de Wet natuurbescherming (ook) van toepassing is.	Inhoud van hele houtopstand (in totaal) bepalen in m ³ door gemiddelde kroonprojectie x gemiddelde hoogte (3,14 x R ² x m).	Overleg handhaver provincie Gelderland Wet natuurbescherming over de herplant.
Houtopstand, waarop de Wet natuurbescherming niet van toepassing is.	Inhoud bepalen in m ³ door gemiddelde kroonprojectie x gemiddelde hoogte (3,14 x R ² x m).	In geval van instandhouding ruimtelijk beeld is uitgangspunt aanleg singel met een oppervlakte gelijk aan de ruimtelijke inhoud van de houtopstand. In geval van compensatie door aanplant met als uitgangspunt hanteren 1 boom met de maat 10-12 per 50m ³ .

De hierboven gegeven richtlijn is ook op houtopstanden (niet zijnde een solitaire boom) van toepassing. Indien de houtopstand ook onder de Wet natuurbescherming valt overleggen wij met de handhaver van de Wet natuurbescherming van de provincie Gelderland. Voordat de houtopstand geveld mag worden moet 4 weken voor het vellen een melding op grond van de Wet natuurbescherming worden gedaan bij de provincie Gelderland. De provincie Gelderland bepaalt (ook) een herplant volgens haar criteria. Wij stemmen daarom bij een eventuele herplant altijd af met de handhaver van de Wet natuurbescherming. Ook indien wij geen herplant opleggen kan het voorkomen dat de provincie als bevoegd gezag wel een herplant oplegt nadat de verplichte melding is gedaan bij de provincie Gelderland. Of dat onze herplant groter uitvalt dan de herplant vanuit de Wet natuurbescherming. Wij kunnen er ook voor kiezen om de herplant niet in ons besluit op te nemen maar in zijn geheel over te laten aan het bevoegd gezag van de provincie Gelderland.

De richtlijnen zijn de basis voor het bepalen van de inhoud van de herplant en voorkomen dat er een willekeurig besluit genomen wordt. Vervolgens wordt aan de hand van de uitkomst van de berekening beoordeeld welke landschappelijke waarde de te vellen houtopstand ter plaatse vertegenwoordigt en welke herplant deze waarde herstelt. Hierbij is ook de locatie van de te vellen houtopstand en de ruimte ter plaatse bepalend. Herplant kan bestaan uit (meer) kleine bomen in een omtrekmaat 10-12 of uit (minder) bomen met een grotere omtrekmaat, dit is altijd maatwerk en wordt beschreven in het besluit. Gelet op ons uitgangspunt, herstel van de landschappelijke waarden, hangt de bepaling van de herplant af van de verloren gegane houtopstand. Wel nemen wij hierbij de ruimte die bestaat voor de herplant en het ruimtelijke gemis in acht. In sommige gevallen is het aanleggen van een singel wenselijk en in andere gevallen solitaire bomen. In dergelijke gevallen maken wij die keuze en motiveren wij deze ook. Deze keuze is ook afhankelijk van de plaatselijke (weers)omstandigheden. In andere gevallen, daar waar het voor het herstel van de landschappelijke waarden niet uitmaakt, krijgt de aanvrager de keuze tussen (meer) kleine bomen in een omtrekmaat 10-12 of uit (minder) bomen met een grotere omtrekmaat.

4.3 Aan de herplant te verbinden voorwaarden

Aan een herplantplicht moeten duidelijke voorwaarden worden verbonden. Op deze manier weet de ontvanger waar hij aan moet voldoen en de handhaver wat hij bij controle mag verwachten. Hieronder is een voorbeeldlijstje ingevoegd met punten die minimaal in de beschikking moeten worden opgenomen. Het mag vanzelfsprekend zijn dat voor elke situatie een passende herplantplicht moet worden opgesteld.

Op te nemen punten	Voorbeeld / aandachtspunt
Soort	Inlandse eik (<i>Quercus robur</i>)
Aantal	5
Maat	10-12 (gemeten doorsnede op 1m hoogte boven maaiveld)
Kwaliteit	Gekweekte laanboom
Bescherming	Uitrasteren
Plantafstand	3m x 3m
Afstand tot raster	1.5m
Afstand tot erfgrans	Wettelijk 2m voor bomen en .5m voor heesters en hagen
Locatie herplantplicht	Aangeven op bij te voegen tekening
Termijn	Waarvoor de beplanting moet zijn aangebracht

4.4 Melding van de herplant

Herplant bij een omgevingsvergunning moet over het algemeen binnen een jaar na het vellen van de houtopstand plaatsvinden. Ook verbinden wij een instandhoudingsverplichting aan de herplant. Concreet houdt dit in dat als de herplant niet aanslaat of doodgaat opnieuw aangeplant moet worden binnen een door ons gestelde termijn. Hier zien wij ook op toe. Met de Bomenverordening 2020 introduceren wij een meldingsformulier. Dit formulier is een bijlage bij dit beleid en ook te vinden op onze website. Met dit formulier kan de ontvanger van de omgevingsvergunning aan ons melden dat hij de herplant heeft uitgevoerd. Indien wij na een jaar na het onherroepelijk worden van de omgevingsvergunning nog geen meldingsformulier hebben ontvangen doen wij navraag bij de vergunninghouder. Zo houden wij de 'vinger aan de pols' en laten wij zien dat wij serieus omgaan met de herplant. Immers, met de herplant zorgen wij ervoor dat de (te beschermen) landschappelijke waarden in Berkelland behouden blijven. Ook zorgt deze werkwijze ervoor dat wij de herplantcontroles gericht en efficiënter uit kunnen voeren, we voorkomen hiermee immers dat we controleren op locaties waar nog geen herplant is uitgevoerd.

Figuur 14: Oude Deldenseweg Rietmolen (foto: OTGO Photo)

4.5 Herplant na vellen van een houtopstand zonder vergunning

In geval van het zonder omgevingsvergunning vellen van een houtopstand beoordelen wij eerst of wij een vergunning hadden verleend indien deze was aangevraagd en zo ja, of hier een herplant aan gekoppeld moet worden. De herplant wordt dan conform paragraaf 4.2 berekend. Bij een herplant, in het geval dat we geen vergunning hadden verleend, kiezen wij voor een equivalent dat zoveel mogelijk aansluit bij hetgeen verloren is gegaan en de feitelijke situatie zoals die bestond. Concreet betekent dit dat wij in principe kiezen voor een herplant met bomen in een vergelijkbare omtrekmaat. Over het algemeen geldt dat bomen met een diameter van meer dan 30 centimeter moeilijk of niet te (her)planten zijn. Wij kunnen in dat geval kiezen voor een herplant van meerdere bomen om het ruimtelijke gemis te compenseren. Bij handhaving na het illegaal vellen van een houtopstand bepalen wij de termijn waarbinnen herplant moet worden. Vaak koppelen wij hier ook een last onder dwangsom aan om af te dwingen dat ook daadwerkelijk wordt herplant. Wij controleren vervolgens of de herplant is uitgevoerd conform ons besluit.

Bijlage 1: beoordelingsformulier

Bijlage 2: meldingsformulier

Bijlage 3: selectieformulier